

POHJOIS-POHJANMAAN ALUEELLINEN MAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA 2014–2020

Esipuhe	2
1. Valittu alueellinen strategia	3
2. Suunnitelma.....	7
3. Valintakriteerit.....	15
4. Maaseutualan määritys.....	15
5. Rahoitus.....	16
6. Alueen ohjelmien yhteensovitus ja työnjako	16
7. Läpileikkaavat teemat.....	19
8. Suunnitelman alueellinen valmistelu	20

Piirros Anne Kujanpää

Esipuhe

Pohjois-Pohjanmaan alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020 on alueellisen toteutuksen osuus Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta. Maakunnallinen kehittämissuunnitelma pohjautuu Pohjois-Pohjanmaan alueelliseen maaseudun kehittämisstrategiaan 2014–2020, johon on koottu alueelliset näkemykset tärkeistä alueen maaseudun kehittämisen kohteista ja päämääristä. Kehittämissuunnitelma, aivan kuten strategiakin, on monen eri tahon yhteinen tahdonilmaus maaseudun kehittämisestä.

Alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma on laadittu maa- ja metsätalousministeriön 13.3.2013 antaman ohjeistuksen mukaisesti. Lokakuussa 2012 maa- ja metsätalousministeriöön toimitettua maaseudun kehittämissuunnitelman strategista osaa on ohjeistuksen mukaisesti tarkistettu ja täsmennetty keväällä 2013, minkä lisäksi on koottu varsinainen suunnitelmaosa. Suunnitelma kattaa yritys-, kehittämis- ja yleishyödyllisten hankkeiden (pl. Leader) rahoittamisen periaatteet ohjelmakaudelle 2014–2020. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa on esitetty ne tavoitteet ja rahoitusperiaatteet, jotka koskevat valtakunnallisesti rahoitettavia toimenpiteitä (esim. sitoumukset, sopimukset, tilojen investoinnit jne.). Tässä suunnitelmassa toteutettavia toimia on käsitelty valtakunnallisen ohjelmaluonnoksen prioriteettien mukaisesti. Alueella tullaan toteuttamaan kaikkia ohjelman prioriteetteja, mutta niiden toteutuksessa painottuu alueen tulevaisuuden kannalta merkityksellisimmät asiat. Prioriteettien lisäksi jokaisen rahoitettavan kehittämishankkeen, yleishyödyllisen investoinnin ja yritysrahoituskohteen on toteutettava jotain ohjelman toimenpidettä. Suunnitelma esittelee myös alueen ohjelmien yhteensovitusta ja työnjakoa sekä sisältää kuvauksen suunnitelman laatimisprosessista. Alueen strategia ja kehittämissuunnitelma muodostavat yhdessä Pohjois-Pohjanmaan maaseutuohjelman.

Alueen suunnitelma esittää osaltaan käsityksen rahoituksen mahdollisuuksista ja rajouksista. Lisäksi rahoitusta ohjaavat sekä EU:n että Suomen lait ja asetukset. Asetukset ja ohjelmat tulevat jossain määrin muuttumaan vielä ohjelman käsittelyn aikana ja muutoksia tulee tapahtumaan myös ohjelmakauden kuluessa. Pohjois-Pohjanmaan maaseutuohjelman toteutuksessa tullaan huomioimaan myös nämä mahdolliset muutokset.

Kiitämme kaikkia alueelliseen ohjelmatyöhön osallistuneita maaseudun ihmisiä sekä alueen toimijoita ja viranomaisia.

Oulussa 7.10.2013

Timo Lehtiniemi
yksikön päällikkö

Tiina Suutari
ryhmäpäällikkö

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Maaseutu ja energia -yksikkö

1. Valittu alueellinen strategia

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun visio, yhteinen tavoite, on muotoiltu maakuntaohjelman visiota mukailleen.

Pohjoispohjalaiset tekevät tulevaisuutensa.

Pohjois-Pohjanmaa on hyvinvoinnin, laadukkaan elinympäristön ja monimuotoisen luonnon maakunta. Se on osaava, kansainvälinen ja elinvoimaisten alueiden yrittäjyysmaakunta kärkenään Oulu, tasapainoisesti kehittyneen Suomen toinen keskus. Maakunnan kaupunkialueet ja maaseutu ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään.

Pohjois-Pohjanmaan alueellisen maaseudun kehittämisstrategian 2014–2020 keskeisinä päämäärinä on edesauttaa seuraavien tavoitteiden toteutumista Pohjois-Pohjanmaalla:

- maaseudulla toimivien yritysten toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn turvaaminen ja kehittäminen
- maaseudulla asuvien ihmisten elinolojen paraneminen
- maaseutu ympäristön viihtyisyyden ja vetovoimaisuuden lisääntyminen.

Strategian läpileikkaavina teemoina ovat innovaatiot, ilmastonmuutos ja ympäristö. Strategia tukee myös osallistuvaa, älykästä ja kestävää kasvua. Strategian toimilla vahvistetaan maakunnan omia vahvuuksia ja tuetaan toimia, joilla heikkouksia käännetään myönteiseksi kehitykseksi. Toteuttamisessa huomioidaan maakunnan alueelliset erot ja tarpeet, olemassa olevat alueelliset kehittämisstrategiat, kansainvälinen toimintaympäristö ja alueellisten, kansallisten ja globaalien muutosten tuomat vaikutukset. Strategian tulee pystyä vastaamaan joustavasti muuttuvassa toimintaympäristössä esille tuleviin tarpeisiin. Sen tulee edesauttaa maaseudun toimintojen ja toimijoiden julkikuvaa maaseudun imagon positiivisuudesta ja rohkaista alueellisen kulttuurin hyödyntämistä maakunnan tuotteissa ja identiteetin vahvistamisessa.

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämisen tarpeet ovat moninaiset. Alueellisessa strategiassa on valittu yhdeksän painopistettä, joista osa on koko strategiaa läpäiseviä kehittämisteemoja:

- maatalous
- elintarvike
- yrittäjyys ja työn tekemisen kehittäminen
- matkailu
- asuminen, saavutettavuus ja kulttuuri
- metsätalous ja puutuotteet
- uusiutuva energia
- muut luonnonvarat
- ympäristö ja ilmastonmuutos.

Jokaista painopistettä on tarkasteltu strategisen tavoitteen, nykytilan, tärkeimpien kehittämiskohteiden ja toimenpiteiden sekä mitattavien tuotos- ja tulostavoitteiden kautta. Toimenpiteet kohdistuvat seuraaviin osa-alueisiin:

- yritystoiminta ja maaseudun kehittäminen erityisesti harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla
- maantieteellisesti vähintään seutukuntien väliset tai alueellisesti merkittävät hankkeet
- maaseudulla yrittävät tai työtä tekevät sekä maaseudulla asuvat.

Yhteisiä, useampaa painopistettä koskevia toimenpiteitä ovat yritysten välisen yhteistyön ja verkostoitumisen kehittäminen, toimialojen verkostoituminen, toimijoiden tietämyksen lisäys uusimmista innovaatioista, yritysten sukupolvenvaihdokset, tilusrakenteen parantaminen, luomu- ja lähiruoan lisääminen sekä tuotanto-, jakelu-, myynti- ja markkinointiketjujen kehittäminen. Painopistekohtaiset toimenpiteet on esitetty Pohjois-Pohjanmaan alueellisessa maaseudun kehittämisstrategiassa 2014–2020.

Ohjelmalliset tavoitteet on kuvattu seuraavassa painopisteittäin.

Maatalous

Maatalouden ja sitä lähellä olevien toimintojen kehittämisessä keskeisenä tavoitteena on vahvistaa Pohjois-Pohjanmaan omia vahvuuksia kestäväällä tavalla tuottajien, ympäristön ja eläinten hyvinvointi sekä tuotteiden laatu huomioiden. Maakunnan tuotannon alueelliset vaihtelut ja tarpeet huomioidaan eri seuduilla. Pohjois-Pohjanmaan maatalouden keskeisten tuotantoalojen suhteellinen osuus valtakunnan tasoon verrattuna kasvaa edelleen tulevilla ohjelmakaudella. Keskeisiä tavoitteita ovat kannattavuuden parantaminen ja kilpailukyvyyn turvaaminen.

Tavoitteena ovat elinvoimaiset maatilat ja puhtaiden elintarvikkeiden tuottaminen. Luomutuotannon kehittäminen liittyy yhtenä osana tähän tavoitteeseen. Tuotannon kehittämisessä huomioidaan suurten tuotantoyksiköiden ohessa pienimuotoinen tuotanto. Lisäksi tuetaan tuotteiden markkinointia vaihtoehtoisten jakelukanavien kautta.

Maatalouden toimijoiden tietämystä uusimmista innovaatioista ja teknologian kehittymisestä sekä niiden tarjoamista mahdollisuuksista oman maakuntamme olosuhteissa lisätään. Tiedon hankkimiseen panostetaan ja tiedon välittämiseen kehitetään uusia, ajasta ja paikasta riippumattomia tekniikoita. Maatalouden kannattavuuden parantamiseksi edistetään myös toimenpiteitä, jotka kehittävät maatalojen omistusrakennetta ja tilusrakennetta.

Elintarvike

Elintarvikealalla tavoitteena on luoda uutta yritystoimintaa, kehittää innovatiivisia toimintatapoja sekä hyödyntää tutkimuksen, tuotekehityksen ja teknologian yhteistyömalleja. Alueellisesti tärkeää on vahvistaa elintarvikealan merkitystä osana pohjoispohjalaista identiteettiä. Tässä ruokakulttuurin hyödyntäminen sekä matkailutuotteina että – palveluina on mahdollisuus. Kehittämistoiminnalla tavoitellaan laadun, tuoteturvallisuuden ja elintarvikkeiden jäljitettävyyden parantamista. Tavoitteena on myös elintarvikeyritysten toimitilojen, laitteiden ja koneiden kehittäminen ja uudistaminen nykyaikaisia vaatimuksia ja tuotantoa vastaavaksi.

Alueemme elintarvikeyrittäjyyttä tulee tehdä tunnetuksi ja näkyväksi. Tavoitteena on löytää uusia ja jatkavia yrittäjiä elintarvikesektorille. Yritysten markkinointi-, liiketoiminta- ja kilpailutusosaamista lisätään huomioiden asiakaslähtöisyys sekä maakunnan vahvuuksista nousevat brändit ja imago. Luomu- ja lähiruoan jakelu- ja markkinointiketjuja tulee edelleen kehittää. Toimialan tulee verkostoitua yhä enemmän esimerkiksi yhteismarkkinoinnin kehittämiseksi ja sivuvirtojen hyödyntämiseksi.

Yrittäjyys ja työn tekemisen kehittäminen

Maaseudulla toimivien yritysten toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä turvataan ja kehitetään kestäväällä tavalla, alueen erityispiirteet ja käyttämätön potentiaali huomioiden. Tavoitteena on, että strategisen päämäärän saavuttamiseksi yritykset verkottuvat keskenään entistä enemmän ja myös monialaisesti. Innovaatiotoimintaa ja kansainvälistymistä tuetaan ja työn tekemiseen liittyvää jaksamista, vertaisoppimista sekä työn uudelleen organisoimista esimerkiksi maataloussektorilla edistetään. Työn, yrittäjyyden ja vapaa-ajan joustava yhdistäminen sekä työn tekemisen uudet muodot muuttuvassa toimintakentässä huomioidaan kehittämistoimissa. Tavoitteena on parantaa alueen tietoliikenneyhteyksiä hyödyntäen uutta tekniikkaa ja tietoteknisiä edellytyksiä erityisesti yritystoiminnan kehittämisessä. Yritysten menestymisen kannalta on keskeistä kehittää toimitusprosesseja, toimintatapoja sekä laatutyötä.

Yritystoimintaa lisätään ja yrittäjyyden esteitä poistetaan parantamalla maakunnan yrittäjien osaamista ja tiedonsaantia tuotteistuksesta, kaupallistamisesta ja uusista yritystoiminnan mahdollisuuksista. Nuorten

yrittäjyyden edistämiseksi etsitään kannustimia ja keinoja madaltaa yritystoiminnan perustamiskynnystä uusien, nuorille soveltuvien toimintamallien avulla. Sukupolven- ja omistajanvaihdoksia edistetään, jotta toimivien yritysten jatkuvuus turvataan ja osaaminen säilytetään. Tavoitteena on elinikäinen yrittäjyysoppiminen asenne- ja yrittäjyyskasvatuksen kautta.

Yrittäjyys ja työn tekemisen kehittäminen on strategian läpileikkaava teema.

Matkailu

Matkailualan strategisilla kehittämistoimenpiteillä tavoitellaan alueen matkailutulon kasvua ottamalla käyttöön hyödyntämätöntä alueen matkailupotentiaalia ja kehittämällä matkailutuotteiden tuotanto- ja myyntiketjuja. Matkailun kehittämisessä ja palvelujen tuottamisessa edistetään yhteistyötä kaikkien toimijoiden kesken. Yhä enemmän tarvitaan yhteistyössä loppukäyttäjien tai myyntiorganisaatioiden kanssa tehtävää tuotteiden paketoiminta ja uusien jakelukanavien etsimistä.

Yrityksiä kannustetaan laatu- ja järjestelmien käyttöönottoon ja toiminnan sertifiointiin läpi palveluketjun. Maaseutumatkailuyritysten kannattavuutta parannetaan matkailuun liittyvän infrastruktuurin rakentamisen, palvelujen tuotteistamisen sekä matkailupalvelujen korkean laadun varmistamisen avulla. Maakunnan sisällä tapahtuvaa lähimatkailua edistetään, sillä ekologinen lähimatkailu kasvattaa suosiotaan. Puhtaan ja monipuolisen luonnon sekä hiljaisuuden kokeminen liitettynä korkeatasoisiin palveluihin on nousemassa myös yhdeksi kansainvälisen matkailun teemaksi. Muita maaseutumatkailun mahdollisuuksia Pohjois-Pohjanmaalla ovat esimerkiksi vanhojen tilojen miljööt ja perinteet.

Asuminen, saavutettavuus ja kulttuuri

Strategian avulla edistetään ihmisten hyvää arkea, jonka elementit ovat mielekäs työ ja riittävä toimeentulo, elävä yhteisöllisyys ja yhteenkuuluminen sekä mahdollisuus vaikuttaa ympäristöönsä ja yhteisöönsä. Tavoitteena on turvata maaseudulla asumisen ja elämisen edellytyksiä. Maaseudulla tulee mahdollistaa kulkeminen, asuminen sekä harrastaminen. Esimerkiksi etätyöskentely, uusien elinkeinomahdollisuuksien hyödyntäminen sekä maaseudun kakkosasuminen edellyttävät toimivaa infrastruktuuria. Kaavoituksessa tulee huomioida maaseudun kehittämisen edellytykset, jotta voidaan turvata maaseudun säilyminen houkuttelevana ja monipuolisena asuin- ja työympäristönä myös paluumuuttajille. Vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi kehitetään paikallisia lähidemokratian malleja.

Kulttuurin avulla voidaan tukea hyvän elämän edellytyksiä, lisätä alueen vetovoimaa sekä vaikuttaa elinkeinon monipuolistumiseen, ansaintamahdollisuuksien uudistamiseen ja ihmisten hyvinvoinnin kasvuun. Maaseutu tarjoaa erinomaiset puitteet luovien alojen innovatiiviselle toiminnalle ja yrittäjyydelle. Uusia kehittämismahdollisuuksia voi syntyä erilaisia näkemyksiä yhdistämällä. Maaseutuvaikutusten arviointi tulee ottaa laajaan käyttöön ja painottaa erityisesti maaseutuelinkeinojen aluetaloudellisia vaikutuksia, maaseudun yhteiskunnallista merkitystä sekä maaseudun roolia taloudellisena ja henkisenä voimavarana.

Metsätalous ja puutuotteet

Strategisena päämääränä on jalostaa metsien tuotteiden ja aineettomien hyötyjen kokonaisuudesta kasvavaa tuotantoa ja hyvinvointia alueen metsänomistajille, yrityksille ja asukkailla. Puun hyödyntämisen yhteydessä huolehditaan metsien monimuotoisuudesta sekä siitä, ettei eri käyttömuotojen yhteensovittamisessa ole suuria ristiriitoja. Keskeisenä haasteena alueella on metsävaroihin liittyvät suuret nuorten metsien hoitoinvestointitarpeet.

Metsä- ja puualan elinvoimaisuuden lisäämiseksi on tärkeää kehittää alan toimijoiden osaamista, vahvistaa tutkimusta sekä uusien osaajien, uusimman teknologian ja tietämyksen siirtymistä alan käyttöön. Nuoret koulutetut metsänomistajaikäluokat tarvitsevat uusia palveluja ja toimintatapoja

metsäalalle. Mahdollisuuksia on löydettävissä mm. puurakentamisen lisääntymisestä, uusiutuvan energian käytön kasvusta ja hajautetusta energian tuotannosta. Metsäalan tuotteiden ja erilaisten monimuotoisuus- ja virkistysyötyjen kysyntä sekä yritystoiminta monipuolistuvat ja kasvaa. Kattavat metsävaratiedot ja uudet, uutta teknologiaa hyödyntävät palvelut ja innovaatiot sekä metsätilarakenteen eheyttäminen parantavat metsänomistajien mahdollisuuksia hyödyntää metsiään monipuolisesti ja kustannustehokkaasti.

Uusiutuva energia

Uusiutuvaan energiaan liittyvien kehittämistoimenpiteiden strategisena päämääränä on maakunnan energiaomavaraisuuden parantaminen hyödyntämällä paikallisia energiavaroja, energiankäytön tehostaminen sekä energian säästäminen. Uusiutuvaan energiaan liittyvillä kehittämistoimilla vahvistetaan paikallistaloutta ja kylien ja taajamien sekä maatilojen elinvoimaa maaseutualueilla. Kuljetus- ja jakeluketjujen kehittämiseen, oikean ja ajanmukaisen tiedon välittämiseen sekä toimijoiden aktivointiin suunnataan kehittämistoimia.

Tavoitteena on nostaa maatilojen energiaomavaraisuusastetta, jolloin samalla edistetään niiden mahdollisuuksia toimia energiaa ja siihen liittyviä palveluja tuottavina yrityksinä. Hajautettujen energiajärjestelmien ja teknologioiden kehittämisellä lisätään paikallisesti tuotetun ja käytetyn energian kustannustehokkuutta ja liiketoimintamahdollisuuksia maakunnan eri osissa

Sektorin kehittämisen tueksi tarvitaan energiaomavaraisuuden ja paikallisen energiatuotannon aluetaloudellisten vaikutusten ja ympäristövaikutusten selvittämistä. Kokeiluvaiheessa oleviin teknologioihin ja hankkeisiin panostetaan.

Muut luonnonvarat

Tavoitteena on käyttää luonnonvaroja monipuolisesti ja kestäväällä tavalla. Elinkeino- ja virkistystoiminnan kehittämisessä hyödynnetään luonnonvarojen aineellisia ja aineettomia arvoja. Muiden luonnonvarojen hyötykäytöllä tavoitellaan merkittäviä vaikutuksia maaseutualueiden työllisyyteen ja elinkeinotoimintaan. Luonnonvarojen suuren mittakaavan käyttö, kuten kaivostoiminta tai metsätalous, vaikuttaa aina myös luontoon. Tavoitteena on sovittaa yhteen elinkeinotoiminta ja sen vaikutukset ympäristöön, asutukseen ja kylien elinvoimaisuuteen.

Pohjois-Pohjanmaalla on hyvät osaamisedellytykset eri toimialojen yhteistyölle luonnonvarojen hyödyntämiseksi. Verkostoja tulee kehittää laaja-alaisesti yhdistäen esimerkiksi virkistys-, matkailu-, lähiruoka- ja hyvinvointipalvelunäkökulmat. Elinkeinotoiminnan kehittämisessä perustana ovat uudet innovaatiot sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta. Osaamista lisätään ja tuetaan. Elinkeinotoiminnan mahdollisuudet ja esimerkiksi harrastuksiin liittyvä asuminen ulottuvat myös harvaan asutulle maaseudulle, mikä edistää alueen tasapainoista kehitystä. Luonnonvaroihin ja luontoon liittyvä virkistys- ja harrastustoiminta luo aidon yhteyden maaseudun ja kaupungin välille. Tavoitteena on lisäksi luontoon liittyvien perinteiden ja muiden luonnonvarojen tarjoamien mahdollisuuksien sisällyttäminen nuorten ja tulevien sukupolvien asenteisiin ja arvomaailmaan.

Ympäristö ja ilmastonmuutos

Tavoitteena on maaseutu, jossa ympäristö ja ilmastonmuutoksen hillintä on huomioitu parhaalla mahdollisella tavalla siten, että mahdollistetaan viihtyisä eläminen ja monipuolinen elinkeinotoiminta.

Tuotettaessa ruokaa, energiaa ja metsätaloustuotteita tavoitteena on ottaa huomioon aikaisempaa vahvemmin vesiensuojelun, maiseman ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen sekä ympäristönhuolto.

Tämä periaate koskee myös muuta maaseudun yritystoimintaa. Yhtenä pyrkimyksenä on luoda maaseudun ihmisille toimeentulon mahdollisuuksia maatalouden ja muun yritystoiminnan ohella ympäristönhoitoon ja kunnossapitoon, perinnemaisemaan sekä biotalouteen liittyen. Maataloustuotteita tuotetaan ja luonnonvaroja hyödynnetään kestäväällä tavalla tuotteiden ja toimintojen elinkaariajattelu huomioiden.

Tavoitteena on lisätä osaamista ja tietämystä monimuotoisen Pohjois-Pohjanmaan ympäristön vaalimisesta ja hoitamisesta. Alueella edistetään energiansäästöä, energiatehokkuutta, hajautettua energiantuotantoa ja sivuvirtojen hyödyntämistä. Maatalouden, metsätalouden ja muun yritystoiminnan mahdollisuudet otetaan käyttöön ympäristön tilan parantamiseksi ja ilmastonmuutoksen vaikutusten vähentämiseksi. Lisäksi tavoitteena on, että maaseudulla asuvat ja sinne muuttavat sekä siellä vierailevat ihmiset oppivat, arvostavat ja vaalivat alueen ympäristöä.

Ympäristö ja ilmastonmuutos on strategian läpileikkaava teema.

2. Suunnitelma

Strategiassa valittuja painopisteitä tarkastellaan tässä suunnitelmassa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa esille tuodun kuuden maaseudun kehittämistä koskevan EU:n prioriteetin mukaisesti. Pohjois-Pohjanmaalla tullaan toteuttamaan ohjelmakaudella 2014–2020 kaikkia kuutta prioriteettia, mutta niiden toteutuksessa painottuvat alueen maaseudun kehittämisen kannalta keskeisimmät tavoitteet ja toimet.

Jokaisen prioriteetin kohdalla on määritetty alueellinen tavoite. Alueellisia tavoitteita tarkennetaan prioriteettikohtaisilla laadullisilla ja määrällisillä tavoitteilla eli mittareilla (taulukot 1–6). Laadulliset tavoitteet on valittu strategiassa esitettyjen painopistekohtaisten tavoitteiden ja alueelle tärkeiden kehittämistarpeiden pohjalta. Määrällisillä tavoitteilla, joista tummennetut mittarit ovat Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa esitettyjä indikaattoreita, mitataan suunnitelman tavoitteiden toteutumista.

Prioriteetti 1. Tietämyksen siirron ja innovaatioiden edistäminen maa- ja metsätaloudessa sekä maaseudulla

Alueellinen tavoite: Innovatiivisten toimintatapojen edistäminen. Soveltavan tutkimuksen, tuotekehityksen ja teknologian yhteistyömallien kehittäminen alueen käyttöön.

Keskeisiä tavoitteita ovat muun muassa uusien innovaatioiden kehittäminen ja käyttöönotto, uusimman teknologian ja tietämyksen siirtämisen edistäminen, yritysten osaamisen kehittäminen sekä tiedon tuottajien, soveltajien ja yrittäjien yhteistyön lisääminen ja verkostoituminen eri aluetasoilla. Tätä prioriteettia toteuttavat toimenpiteet voivat kohdistua esimerkiksi maa- ja metsätalouteen, biotalouteen, lähienergiaan sekä maaseudun palveluihin. Prioriteetti 1 ja siihen kytkeytyvät toimenpiteet tukevat ja täydentävät muita prioriteetteja

Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
<ul style="list-style-type: none"> • uusien innovaatioiden syntyminen edistäminen biotalouteen, lähienergiaan, ravinteiden kierrätykseen sekä maaseudun palveluihin 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteistyötoimien määrä (kpl)
<ul style="list-style-type: none"> • uusien tekniikoiden ja/ tai toimintatapojen käyttöönotto 	<ul style="list-style-type: none"> • koulutukseen osallistuneiden määrä (hlö)
<ul style="list-style-type: none"> • uusimman teknologian ja tietämyksen siirtämisen edistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • koulutuspäivien määrä (kpl)
<ul style="list-style-type: none"> • yritysten osaamisen kehittäminen (esim. liiketoiminta, tuotanto, tuotekehitys, markkinointi, myynti- ja jakelukanavat, laatu, kilpailutus) 	<ul style="list-style-type: none"> • uusia tekniikoita ja/ tai toimintatapoja hyödyntävien tuettujen yritysten määrä (kpl)
<ul style="list-style-type: none"> • maatilojen ja maaseutuyritysten johtamisen ja osaamisen kehittäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • tiedon tuottajien, soveltajien ja yrittäjien yhteistyön lisääminen ja verkostoituminen eri aluetasoilla 	
<ul style="list-style-type: none"> • alueen elinkeinotoimintaan liittyvän soveltavan tutkimuksen jalkauttaminen yrittäjien ja maaseudun kehittämisen hyödyksi 	
<ul style="list-style-type: none"> • yritysneuvontapalvelujen kehittäminen (esim. omistajanvaihdokset) 	
<ul style="list-style-type: none"> • paikallisen identiteetin ja juurien vahvistaminen, luonnon- ja kulttuuriperinnön arvostuksen lisääminen ja hyödyntäminen uusiksi innovaatioiksi 	
<ul style="list-style-type: none"> • asenne- ja yrittäjyyskasvatus, elinikäinen yrittäjyysoppiminen 	

Prioriteetti 2. Maatalouden kilpailukyvyyn ja maatilojen elinkelpoisuuden lisääminen

Alueellinen tavoite: Maakunnan päätuotantosuuntien vahvistaminen kestäväällä tavalla ja tuotannon monipuolistaminen alueen erityispiirteet huomioiden.

Toimenpiteillä tavoitellaan erityisesti maataloustuotantoalojen kannattavuuden lisäämistä, päätuotantosuuntien suhteellisen osuuden kohottamista, maatilojen monipuolistumista, uudistumista ja erikoistumista sekä luomutuotannon lisäämistä. Myös maatilojen omistusjärjestelyjen edistäminen ja tilusrakenteen kehittäminen ovat keskeisiä tavoitteita Pohjois-Pohjanmaalla.

Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
<ul style="list-style-type: none"> • maataloustuotantoalojen kannattavuuden ja kilpailukyvyyn lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tukea uudistamisinvestointeihin saaneiden tilojen osuus kaikista tiloista (%) • tuettujen tilojen maataloustuotannon muutos vuosityöyksikköä kohti (euroa/AWU) • nuorten viljelijöiden aloittamistukea saaneiden tilojen osuus kaikista tiloista (%) • luomupinta-alan kasvu (%) • luomutilojen osuus (%) • tilusjärjestelyjen määrä (ha) • päätuotantosuuntien vahvistuminen ja suhteellinen osuus valtakunnan tasosta (%)
<ul style="list-style-type: none"> • päätuotantosuuntien suhteellisen osuuden kohottaminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • luomutuotannon lisääminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • maatilojen monipuolistuminen, uudistuminen ja erikoistuminen alueen vahvuuksien mukaisesti 	
<ul style="list-style-type: none"> • maatilojen omistusjärjestelyjen edistäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • tilusrakenteen kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet 	
<ul style="list-style-type: none"> • maatilapalvelujen kehittäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • ammattitaitoisen lisä- ja kausityövoiman saatavuuden turvaaminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • työn uudelleen organisoimisen, viljelijöiden hyvinvoinnin edistäminen 	

Prioriteetti 3. Elintarvike- ja non food -ketjun organisoitumisen ja maatalouden riskienhallinnan edistäminen

Alueellinen tavoite: Vahvistetaan alan kilpailukykyä toimintatapoja ja menetelmiä uudistamalla.

Tätä päämäärää voidaan tavoitella toimenpiteiden kautta, jotka kohdistuvat esimerkiksi alan yritystoiminnan kannattavuuden lisäämiseen, yritysten toimitilojen ja laitteiden kehittämiseen ja uudistamiseen, tuotteiden laadun, turvallisuuden ja jäljitettävyyden parantamiseen tai tuotteiden saatavuuden edistämiseen. Luomu- ja lähiruuan tuotanto- ja jakeluketjujen kehittämiseen ja sivuvirtojen tehokkaaseen hyödyntämiseen liittyvät toimenpiteet ovat myös alan yritystoiminnan kehittämisen kannalta keskeisiä.

Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
<ul style="list-style-type: none"> • yritystoiminnan kannattavuuden lisääminen • tuotteiden laadun, turvallisuuden ja elintarvikkeiden jäljitettävyyden parantaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • uusien tuotteiden ja palvelujen määrä (kpl) • luomutuotteiden osuus elintarviketuotannosta (%) • elintarviketuotannon kasvu (%) • uusien ja jatkavien yritysten määrä elintarvikesektorilla (kpl) • käyttöönotettujen uusien teknologioiden määrä (kpl)
<ul style="list-style-type: none"> • yritysten toimitilojen, laitteiden ja koneiden kehittäminen ja uudistaminen nykyaikaisia vaatimuksia ja tuotantoa vastaavaksi 	
<ul style="list-style-type: none"> • tuotteiden saatavuuden edistäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • kysyntälähtöinen tuotannon kehittäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • alueen luomuruuan ja lähiruuan tuotanto- ja jakeluketjujen kehittäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • sivuvirtojen tehokas hyödyntäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • alueen ruokakulttuurin arvostuksen lisääminen, hyödyntäminen tuotteiksi ja palvelujen yhteyteen 	

Prioriteetti 4. Maa- ja metsätalouteen liittyvien ekosysteemien ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen

Alueellinen tavoite: Vähentää tilojen ympäristökuormitusta luonnon monimuotoisuus huomioiden.

Laadullisia tavoitteita alueella ovat muun muassa luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja hoito, ympäristönhoitoon ja kunnossapitoon liittyvien elinkeinomahdollisuuksien edistäminen sekä ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien käyttöönotto. Pyrkimyksenä on myös lisätä alueen teknologiaosaamisen hyödyntämistä luonnonvarojen kestäväen käytön edistämiseksi, kehittää ja ottaa käyttöön erilaisia teknisiä keinoja päästöjen määrän ja eroosion hillitsemiseksi sekä edistää ympäristörakentamista.

Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
<ul style="list-style-type: none"> • luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja hoito 	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristöystävällisen teknologian käyttöönotto (maatilat, yritystuki/ kpl) • koulutukseen osallistuneiden määrä (hlö) • hoidon piirissä olevien kosteikkojen ja perinnebiotooppien määrä (kpl, ha)
<ul style="list-style-type: none"> • ympäristönhoitoon ja kunnossapitoon liittyvien elinkeinomahdollisuuksien edistäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien käytön edistäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • viljelytekniikkien keinojen selvittäminen, kehittäminen ja käyttöönotto päästöjen määrän ja eroosion hillitsemiseksi sekä luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi 	
<ul style="list-style-type: none"> • alueen teknologiaosaamisen hyödyntäminen luonnonvarojen kestäväen käytön edistämiseksi 	
<ul style="list-style-type: none"> • maan tuotoskykyä ylläpitävien menetelmien käyttöönoton lisääminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • sääolosuhteiden muutoksiin liittyvien negatiivisten vaikutusten ehkäisy ja menetelmien kehittäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • pinta- ja pohjavesien laadusta huolehtiminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • lähivesistöjen tilan parantaminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • ympäristörakentamisen edistäminen (esim. kosteikot) 	
<ul style="list-style-type: none"> • vaurioalueiden uusiokäytön kehittäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • arvostuksen ja tiedon lisääminen maa- ja metsätalouden ympäristöhoidosta ja -suojelusta 	

Prioriteetti 5. Voimavarojen tehokkaan käytön sekä vähähiilisen ja ilmastoa säästävään talouteen siirtymisen edistäminen maatalous-, elintarvike- ja metsäsektoreilla

Alueellinen tavoite: Alueen biotalouden edistäminen hyödyntämällä monipuolisesti ja tehokkaasti uusiutuvia energiavaroja ottaen huomioon tuotannon paikalliset ympäristö- ja ilmastovaikutukset.

Tavoitteiksi on asetettu muun muassa uusiutuvan energian käytön lisääminen, tehostaminen ja säästäminen biotalouden keinoin, hajautettujen energiaratkaisujen käyttöönoton edistäminen ja teknologian ja tuotantomallien kehittäminen, energiayrittäjyyteen kannustaminen, maatilojen ja maaseutuyritysten energiaomavaraisuuden parantaminen sekä energiantuotannon kustannustehokkuuden lisääminen. Prioriteettiin 5 voi kytkeytyä myös toimenpiteitä, joilla tavoitellaan maaseudun raaka-aineiden jalostusasteen nostamista, kuljetus- ja jakelutien kehittämistä ja puun käyttömuotojen lisäämistä.

Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
<ul style="list-style-type: none"> • uusiutuvan energian käytön lisääminen, käytön tehostaminen ja energian säästäminen biotalouden keinoin • hajautettujen energiaratkaisujen käyttöönoton edistäminen, teknologian ja tuotantomallien kehittäminen • paikallistalouden vahvistaminen ja kylien ja maatilojen elinvoiman lisääminen uusiutuvaan energiaan liittyvillä kehittämistoimilla • energiayrittäjyyteen kannustaminen ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien etsiminen • maatilojen ja maaseutuyritysten energiaomavaraisuuden parantaminen • energiantuotannon kustannustehokkuuden lisääminen • uusiutuvien energialähteiden integroitujen ratkaisujen kehittäminen • kuljetus- ja jakeluketjujen kehittäminen • energiantuotantoon kytkeytyvien sivuvirtojen hyödyntäminen • maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen lisääminen raaka-ainetuotannossa ja jalostuksessa • maaseudun raaka-aineiden jalostusasteen nostaminen • kokeiluvaiheessa oleviin teknologioihin ja uusiin kokeiluhankkeisiin panostaminen • puun käyttömuotojen lisääminen (esim. puurakentaminen) • uusien asiakaslähtöisten palvelujen luominen maa- ja metsätaloussektorille 	<ul style="list-style-type: none"> • energian säästöä, energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiantuotantoa koskevien investointien kokonaismäärä (hanketuki/ kpl) • energiayrittäjyyden määrä (yritystuki) • uusien käyttöönotettujen teknologioiden määrä yrityshankkeissa (kpl)

Prioriteetti 6. Sosiaalisen osallisuuden, köyhyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla

Alueellinen tavoite: Maaseudun elinvoimaisuuden lisääminen asumisen ja työn tekemisen paikkana. Maaseudun tuotteiden vetovoimaisuuden ja kaupallistamisen edistäminen.

Tätä prioriteettia toteuttavat toimenpiteet, joilla tähdätään esimerkiksi yritysten kilpailukyvyyn ja kannattavuuden parantamiseen, uuden yritystoiminnan luomiseen ja yrittäjyyden esteiden poistamiseen, uusien tulevaisuuden työmahdollisuuksien tuottamiseen sekä yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdosten edistämiseen. Keskeistä on myös maaseutuun pohjautuvien uusien tuotteiden ja palvelujen kehittäminen elinkeinojen ja ansaintamahdollisuuksien monipuolistamiseksi. Pyrkimyksenä on säilyttää maaseutu houkuttelevana ja monipuolisena asuin- ja työympäristönä. Yhdessä paikallisten toimintaryhmien kanssa edistetään lähidemokratiaa, yhteisöllisyyttä sekä kehitetään maaseudun kylien pieninfrastruktuuria.

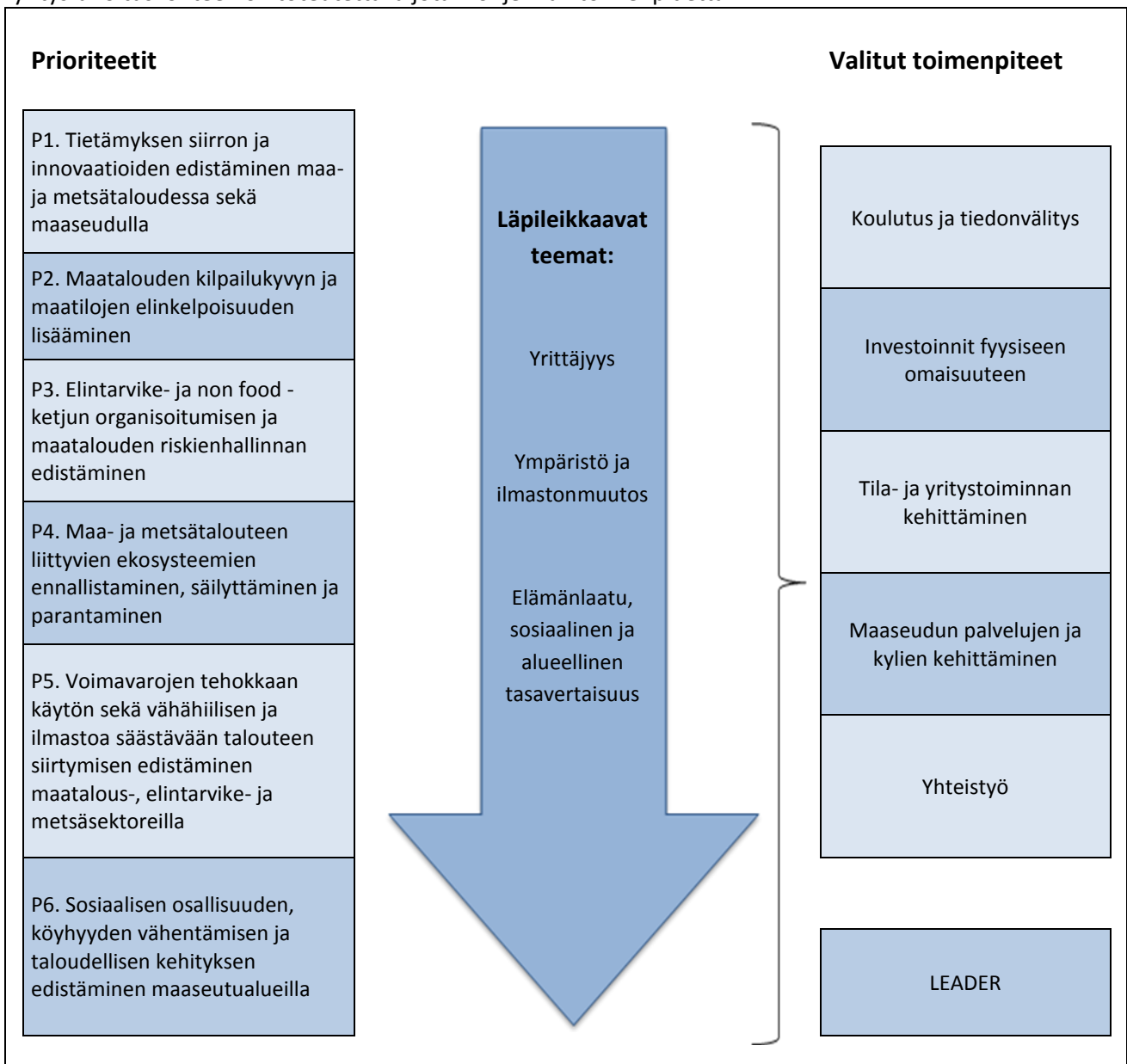
Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
<ul style="list-style-type: none"> • yritysten kilpailukyvyyn ja kannattavuuden parantaminen, uuden yritystoiminnan luominen ja yrittäjyyden esteiden poistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tuetuissa hankkeissa syntyneet pysyvät työpaikat (kpl)
<ul style="list-style-type: none"> • maaseudun säilyminen houkuttelevana ja monipuolisena asuin- ja työympäristönä 	<ul style="list-style-type: none"> • parantuneista palveluista/ infrastruktuurista hyötyvän maaseutuväestön määrä (hlö)
<ul style="list-style-type: none"> • uudet tulevaisuuden työmahdollisuudet ja innovatiiviset ratkaisut palvelujen tuottamiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • usia tekniikoita ja/ tai toimintatapoja hyödyntävien tuettujen yritysten määrä (kpl)
<ul style="list-style-type: none"> • hyvän elämän edellytysten tukeminen, alueen vetovoiman lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> • uusien yritysten määrä (kpl)
<ul style="list-style-type: none"> • elinkeinojen ja ansaintamahdollisuuksien monipuolistaminen maaseutuun pohjautuvien uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämisen avulla 	<ul style="list-style-type: none"> • uusien tuotteiden ja palvelujen määrä (kpl)
<ul style="list-style-type: none"> • yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdosten edistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • nuorten perustamien yritysten määrä (yritystukien määrä/ kpl)
<ul style="list-style-type: none"> • nuorten yrittäjyyden edistäminen, yritystoiminnan perustamiskynnyksen madaltaminen nuorille soveltuvien toimintamallien avulla (esim. yritysharjoittelu, vertaisryhmät, mentorointi) 	<ul style="list-style-type: none"> • nuorille suunnattujen toimenpiteiden ja toimenpiteisiin osallistuneiden määrä (hlö)
<ul style="list-style-type: none"> • eri väestöryhmien tarpeiden selvittäminen maaseudulla asumisen ja elämisen esteiden vähentämiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • maalle muuttajien määrä (hlö)
<ul style="list-style-type: none"> • psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisääminen maaseutualueilla, työn tekemiseen liittyvän jaksamisen edistäminen; työn, yrittäjyyden ja vapaa-ajan joustava yhdistäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • kylien infrastruktuurin, ml. tietoliikenneyhteyksien kehittäminen asumisen, työn tekemisen ja yrittämisen edellytysten parantamiseksi 	
<ul style="list-style-type: none"> • osallistavan ja mahdollistavan maankäytön ja kaavoituksen edistäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • lähidemokratian, yhteisöllisyyden ja suvaitsevaisuuden edistäminen 	
<ul style="list-style-type: none"> • kausiasukkaiden huomioon ottaminen kylien voimavarana ja alueen kehityksen edistäjänä 	

Tavoitteiden pohjalta on valittu viisi Pohjois-Pohjanmaan maaseutualueiden kehittämisen kannalta keskeistä toimenpidettä (kuva 1), joihin toimet kohdistuvat. Manner-Suomen maaseudun kehittämishojelmasta 2014–2020 alueellisesti rahoitettavat toimenpiteet ovat:

- Koulutus ja tiedonvälitys
- Investoinnit fyysiseen omaisuuteen
- Tila- ja yritystoiminnan kehittäminen
- Maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen
- Yhteistyö

Lisäksi alueella toteutetaan LEADER-toimenpidettä toimintaryhmien kautta.

Prioriteettien lisäksi jokaisen rahoitettavan kehittämishankkeen, yleishyödyllisen investoinnin ja yritysrahoituskohteen on toteutettava jotain ohjelman toimenpidettä.

Kuva 1. Prioriteetit, läpileikkaavat teemat ja valitut toimenpiteet alueella

3. Valintakriteerit

Hankkeiden valintakriteerit tukevat alueellisen strategian toteutumista. Valintakriteerit täsmennetään sen jälkeen kun ohjelmarahoitus ja ohjelman toimeenpano ovat täsmentyneet.

Luonnos yritystukien valintaan vaikuttavista kriteereistä

- Yrityksellä/ perustettavalla yrityksellä on olennainen merkitys yrittäjän tulonlähteenä
- Toimenpiteen seurauksena yritykseen syntyy uusia työpaikkoja/ säilyy olemassa olevia
- Toimenpiteen seurauksena yrityksen tuotanto tehostuu merkittävästi
- Toimenpiteen seurauksena yrityksen teknologinen taso parantuu merkittävästi
- Toimenpiteen seurauksena yrityksen toiminnan laatu parantuu merkittävästi
- Tavoitteena on kasvattaa yrityksen taloudellisesta tuloksellisuutta
- Tavoitteena on nuorten työllistäminen
- Toimenpide on innovatiivinen tai hyödyntää uusia liiketoimintamahdollisuuksia
- Toimenpide luo mahdollisuuksia kansainvälistymiselle ja/tai uusien markkinoiden saavuttamiselle
- Ympäristömyönteinen, hanke edistää elinkaariajattelua, materiaali- ja energiatehokkuutta
- Toimenpide kohdistuu ydin- tai harvaan asutulle maaseudulle
- Toimenpide kohdistuu taajaman ulkopuolella sijaitsevaan yritykseen
- Toimenpide kohdistuu osana maa- ja metsätalouden tuotantoketjua toimivaan yritykseen
- Toimenpiteellä on positiivisia kerrannaisvaikutuksia paikallistalouteen

Luonnos hanketukien valintaan vaikuttavista kriteereistä

- Alueiden tasapainoista ja väestön tasavertaista kehitystä edistävä
- Uusia innovaatioita, toimintaverkostoja ja -malleja luova
- Elinkeino toimintaa edistävä (yrittäjyyden huomioiva, kilpailukykyä lisäävä)
- Uusia työpaikkoja luova/säilyttävä (erityisesti nuoret)
- Alueen toimijoiden osaamista lisäävä
- Maaseudun raaka-aineiden käyttöä ja tuotteiden jalostusastetta edistävä
- Ympäristömyönteinen, hanke edistää elinkaariajattelua, materiaali- ja energiatehokkuutta
- Maaseudun elinvoimaisuuden edistäminen asumisen ja työn tekemisen paikkana
- Hyödyt kohdistuvat erityisesti harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle
- Hankkeen toteutusalue on seutukuntien välinen tai hanke on alueellisesti merkittävä
- Hankkeen toiminnot on sovitettu yhteen muiden hankkeiden kanssa

4. Maaseutualueen määrittäminen

Kehittämissuunnitelman toimet kohdistuvat uuden kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaisille maaseutualueille. Yritysrahoituksen rajauksessa noudatetaan pääsääntöisesti LEADER-toimintaryhmien aluemäärittelyä. Oulun seudun leader ry on neuvotellut Oulun kaupungin kanssa aluerajauksen, jonne yritysrahoitusta ei suunnata (rajaus tulee olemaan samankaltainen kuin ohjelmakaudella 2007–2010, mutta Oulun seudun leader ry:n ja Oulun kaupungin neuvottelut ovat vielä kesken). Yleisesti yritysrahoituksessa painotetaan harvaan asuttua ja ydinmaaseutua, mutta rahoitusta voidaan suunnata myös kaupungin läheiselle maaseudulle, maaseudun paikalliskeskuksiin ja erityisen perustellusta syystä kaupunkialueille. Kehittämishankkeissa lähtökohtana on, että toiminta ja hyöty kohdistuvat maaseudulle.

5. Rahoitus

Alla olevassa taulukossa on esitetty arvio EU -rahoituksen jakautumisesta hanke- ja yritystukiin.

Toimenpide	hanketuet %	yritystuet %
Koulutus ja tiedonvälitys	15	
Maataloustuotteiden jalostus ja markkinoille saattaminen		15
Tila- yritystoiminnan kehittäminen		25
Maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen	20	
Yhteistyö	25	
yhteensä	60	40

Arvio kuntarahoituksen määrästä

Ohjelman kuntarahoitus kertyy pääsääntöisesti yleishyödyllisten investointien rahoittamisesta ja kuntaorganisaatioiden hallinnoimista hankkeista. Arvio ohjelmakauden 2014–2020 kuntarahoituksen määrästä on 4 % julkisesta rahoituksesta.

6. Alueen ohjelmien yhteensovitus ja työnjako

Ohjelmakauden 2007–2013 työnjako on hyvä pohja kauden 2014–2020 työnjaoksi ELY-keskukselle osoitettavan maaseuturahaston hanke- ja yritystukiin osalta suhteessa alueen muihin ohjelmiin ja rahoittajatahoihin.

Ohjelmakaudella 2007–2013 yhteensovitusta toimijoiden ja rahastojen välillä on tehty Maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaostossa. ELY-keskuksen sisäinen yhteensovitus on tehty ELY-keskuksen nk. teemaryhmissä. LEADER-toimintaryhmien osalta yhteensovitusta on tehty y- & h -pöydässä. Kaikki toimijat ovat käyneet myös keskusteluita yhteensovituksista kokousten välillä. Ohjelmakauden 2014–2020 yhteensovituksen suunnittelua on tehty samoissa tilaisuuksissa. Lisäksi ELY-keskuksessa toimii tulevaan ohjelmakauteen keskittynyt 2014+ -työryhmä. Työryhmän linjaukset on hyväksytty myös ELY-keskuksen johtoryhmissä. Lisäksi Maakunnan yhteistyöryhmää ja sen sihteeristöä on säännöllisesti informoitu valmistelusta. Valmistelua on esitelty myös maakuntahallituksen kokouksessa. ELY-keskuksen tulevan ohjelmakauden valmistelusta vastaavat ovat lisäksi mukana maakuntaohjelmatyössä ja näin molempien valmistelu on yhteen sovitettu mm. maakuntaohjelman sova – työryhmätyöskentelyn kautta.

Työnjakoa tullaan tarkentamaan ohjelman ja säädösten valmistelun edetessä.

Maaseuturahaston sisäinen työnjako ELY-keskuksen ja LEADER-toimintaryhmien välillä

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on vastannut alueellisen maaseutustrategian ja LEADER-toimintaryhmät paikallisen maaseutustrategian valmistelusta. Pohjois-Pohjanmaan paikallinen maaseutustrategia 2014–2020 laadittiin ensimmäistä kertaa erillisenä strategiana alueellisen rinnalle. Koko maakunnan kattava alueanalyysi on kehittämistyön lähtökohtana. Toimintaryhmät suuntaavat toimintaansa entistäkin enemmän kohti kylätoimintaa, kolmatta sektoria, pienyrityksiä ja muita paikallisia ruohonjuuritason toimijoita. Alueen kukin toimintaryhmä täydentää yhteistä strategiaa omilla yksityiskohtaisemmillä tavoitteilla ja toimenpiteillä.

ELY-keskus ja toimintaryhmät rahoittavat kaikkia tukimuotoja (yritys- ja kehittämishankkeita) ohjelmien ja säädösten mukaisesti. ELY-keskuksen rahoittamat maaseuturahaston kehittämishankkeet ja niihin liittyvät investoinnit ovat pääosin maakunnallisia tai seutukuntien välisiä. ELY-keskuksesta voidaan tarvittaessa rahoittaa kuitenkin myös paikallisia, kustannusarvioltaan suuria kehittämishankkeita ja investointeja, mikäli ne ovat erityisen merkittäviä maaseudun kehittämisen kannalta.

Yritysrahoituksen osalta pääpaino maaseuturahaston varojen sitomisessa ELY-keskuksessa on 2–10 htv:n maaseudun raaka-aineita ja voimavaroja hyödyntävissä sekä maaseudun palvelutoimintaa edistävissä, pääasiassa taajama-alueiden ulkopuolisissa yrityksissä ja pk-elintarvikeyrityksissä (elintarvikeyritykset voivat sijaita myös taajamissa).

Toimintaryhmät rahoittavat pääsääntöisesti toiminta-alueensa pieniä, 1–2 htv:n yrityksiä kaikilla ohjelmien mahdollistavilla tukimuodoilla. Erityisesti pyritään tukemaan aloittavia yrityksiä ja paikallisesti merkittäviä palveluita. Yritystoiminnan tukemisessa toimintaryhmät kannustavat yrityksiä verkostoitumaan ja kokeilemaan uusia ja innovatiivisia toimintatapoja.

Toimintaryhmien rahoittamat hankkeet ovat paikallisia kehittämis- ja investointihankkeita. Lisäksi toimintaryhmät vastaavat erityisesti ohjelmassa esitettyjen paikallisten kylä-, asumisviihtyvyyden- ja elämänlaadun parantamiseen liittyvistä hankkeista sekä kansainvälistymistä edistävistä hankkeista, omien ohjelmien linjausten mukaisesti. Hankkeilla pyritään edistämään lähidemokratian toteutumista laajoilla maaseutualueilla. Uudenlaisten, kokeilevien ja vaikeasti ennustettavien toimintatapojen käyttöä edistetään paikallisilla hankkeilla.

Työnjako rakennerahastojen kanssa

Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) alueellinen ohjelmatyö sekä maaseuturahastosta tuettavat kehittämistoimet täydentävät toisiaan. Maantieteellisesti maaseuturahaston rahoitus painottuu kaupunki-maaseutu-luokituksessa ns. harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Maaseuturahaston toimet voivat kohdistua myös kaupungin läheiselle maaseudulle sekä maaseudun paikalliskeskukseen. Ainoastaan erityisen perustelluissa maaseudun kehittämiselle välttämättömissä toimita kaupungit voivat olla osana rahoitusketjua. Elintarvikealan pk-yrityksille ja maatiloille, jotka harjoittavat maataloustuotteiden jalostusta, markkinoille saattamista ja kehittämistä, tuki on kuitenkin lähtökohtaisesti mahdollista koko alueella, myös kaupunkialueilla. Rahoitus on pitkälti toimialasta riippumatonta, mutta Pohjois-Pohjanmaan maaseutustrategian mukaisesti yhteisiä rahoitettavia toimialoja tullevat olemaan mm. maaseudun mikroyritysten kehittäminen, matkailu, bioenergian tuotanto ja palveluala.

Maaseuturahastosta voidaan rahoittaa toimialaa rajoittamatta investointeja kaikissa maatalon yhteydessä toimivissa mikroyrityksissä sekä maaseutualueilla ilman maatalokytkentää toimivissa mikroyrityksissä. EAKR ei rahoita pääsääntöisesti maatalolla toimivia yrityksiä, mutta EAKR-toimet voivat tukea niitä välillisesti erilaisten esimerkiksi kehittämishankkeiden kautta sekä rahoittamalla mm. biotalouteen ja uusiutuvan energian käyttöön liittyviä hankkeita. Pääpaino biotaloudessa maaseuturahaston osalta on, että toimet kohdistuvat erityisesti uusiutuvan energian raaka-ainetuotantoa ja jalostusta palvelevan liiketoiminnan kehittämiseen, uusiutuvan energian hajautettuun tuotantoon, jakeluun ja käytön edistämiseen sekä maatalojen energiatehokkuuden parantamiseen. Linjaus pääpainopisteistä ei ole poissulkevaa.

Maaseuturahaston toimin tuetaan erityisesti paikallistason (LEADER) kehitystoimintaa maaseudun elämänlaadun parantamiseksi. EAKR-toimet täydentävät ja tukevat maaseudun kehitystä erityisesti laajoissa, alueellisissa ja sitä laajemmissa kehittämistoimissa sekä investoinneissa, jotka tukevat yhteyksien, infrastruktuurin ja palvelujen kehittämistä. Infrastruktuuria kehitetään lähinnä elinkeinotoiminnan kehittämisen näkökulmasta. Maaseuturahasto osallistuu varsinkin taajamien

ulkopuolisiin kylämittakaavan infrastruktuuri-investointeihin. Kyläkohtaisia laajakaistahankkeita voidaan mahdollisesti rahoittaa säästösten ja määrärahojen puitteissa maaseuturahastosta.

Yrityspalveluiden kehittäminen, tutkimustoiminta ja yhteistyö eri toimijoiden välillä, verkostoitumisen tukeminen sekä innovaatioiden käyttöönoton tehostuminen ovat merkittäviä EAKR-rahoitteisia toimia maaseudun elinkeinotoiminnan monipuolistamisen kannalta. Myös maaseuturahastosta voidaan rahoittaa mittakaavaltaan pienempiä innovaatioiden edistämiseen ja yhteistyöhön liittyviä toimia, ennen muuta maa- ja metsätalouden sekä elintarvikealan osalta mikroyritysten ja tutkimuksen yhteistyöverkoston ja klustereiden syntymiseksi. EAKR:n osalta on huomattava, että pk-yritysten kilpailukyvyyn sekä uusimman tiedon ja osaamisen tuottamisen ja hyödyntämisen toimintalinjoilla tulee vähintään 25 % toimista kohdentaa vähähiilisen talouden edistämiseen.

Muutoin EAKR-ohjelma sisältää mm. yritysten kehittämistoimia, jotka suuntautuvat kokoluokaltaan suurempiin tai erityisen kasvuhakuisiin yrityksiin sekä muihin kuin maatalouden ensiasteen jalostajiin. EAKR:n rahoitusta suunnataan mikroyrityksille myös maaseutualueille, jos

- yrityksen potentiaaliset markkinat ovat paikallisia (kunta, seutukunta, maakunta) laajemmat
- yrityksellä on edellytyksiä vientimarkkinoille (oma suora vienti tai vienti esim. alihankkijana osana verkostoa) tai jotka ovat jo vientiyrityksiä
- tuotannollinen tai palveluyritys on erityisen osaamisintensiivinen
- tuotannollinen tai palveluyritys on innovatiivista teknologiaa hyödyntävä ja kehittävä
- yritys toimii osana tai pyrkii osaksi teknologiayritysten ja/ tai vientiyritysten verkostoa
- yritys on selkeästi kasvamassa tai realistisesti tavoittelee kasvua mikroyrityskokoa suuremmaksi vähintään 10 htv yritykseksi.

Matkailun osalta maaseuturahasto rahoittaa ensisijaisesti maatalo- ja luontomatkailua sekä maaseudulla toimivia matkailualan mikroyrityksiä ja niiden kehittämistoimia. Vastaavasti EAKR rahoittaa määrärahojen ja säästösten puitteissa suurempia matkailualan yrityksiä sekä matkailukeskuksia. Alustavan arvion mukaan EAKR-toimin voidaan osallistua muuta kuin maatalousmaata koskevan ympäristön parantamiseen esimerkiksi matkailuelinkeinon kehittämiseksi ja elinkeinotoiminnassa syntyvien ympäristövaikutusten hallitsemiseksi. EAKR-osarahoituksella voidaan ympäristöteemaisia hankkeita rahoittaa kuitenkin lähinnä demonstraatio- tai innovaatiotyyppisinä hankkeina nykyisestä ohjelmakaudesta poiketen. Ns. perinteiset ympäristön ja vesien kunnostushankkeet eivät ole tukikelpoista toimintaa tulevilla ohjelmakaudella.

ESR-ohjelma vastaa ennen muuta sosiaalisen pääoman kehittämisestä ja ohjelmasta rahoitetaan pääasiassa koulutukseen, työhyvinvointiin, yleiseen yrittäjyysosaamiseen, työllistymisen edistämiseen ja työvoiman saannin turvaamiseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn liittyviä kehittämistoimenpiteitä. Sosiaalirahasto vastaa tasavertaisesti kaupungin ja maaseudun eri väestöryhmien keskinäisestä, vuorovaikutteisesta ja uusiakin mahdollisuuksia luovista toimista sekä toimintamallien rakentamisesta. ESR-ohjelma mahdollistaa yhteistyön muiden jäsenmaiden kanssa sosiaalirahaston toiminta-alalla. Sosiaalirahaston avulla voidaan kehittää uusia oppimisrakenteita myös maaseudun syrjäisten alueiden asukkaiden tarpeisiin. Myös maaseuturahaston toimet voivat kohdistua koulutukseen ja tietämyksen siirtoon, kuten maa- ja metsätalouden sekä elintarvikealan osaamisen ja tietämyksen lisäämiseen. Erityisesti paikallislähtöisen toimintatavan kautta osallistutaan myös osaamisen kehittämiseen, aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen, yhteisöllisyyden vahvistamiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen maaseudulla.

Osa rakennerahastojen ja maaseuturahaston yhteisten toimialojen rahoittamisen työnjaosta tarkentuu ohjelmakausivalmistelun etenemisen myötä.

ELY-keskukset ovat pääasiallinen Euroopan rakenne- ja investointirahastojen toimien rahoittaja. ELY-keskukset vastaavat oman toimintansa organisoinnista ja koordinoinnista siten, että päällekkäistä rahoitusta ei synny (erityisesti yritysrahoitus). Maakunnan liitot ovat EAKR-toimissa toinen merkittävä rahoittaja. Alueellisella tasolla työnjako ja menettelyt määritetään toimivaltaisten viranomaisen

keskinäisillä neuvotteluilla ja kirjallisesti tehtävillä sopimuksilla eri toimijoiden välillä tuenhakijoiden tasavertaisuuden varmistamiseksi ja päällekkäisen toiminnan välttämiseksi.

Työnjako Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) kanssa

Asiakirjojen valmisteluvaiheessa on varmistettu, ettei maaseuturahasto toimi päällekkäisesti Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toimia toteuttavien ohjelmien kanssa. Meri- ja kalatalousrahaston turvin luodaan pääosin edellytyksiä ammattikalastukselle ja kalatalouden hoidolle.

Ohjelmakaudella 2014–2020 Perämeren rannikon kalatalousohjelmassa on mukana kuusi paikallista LEADER-toimintaryhmää: Outokaira Tuottamhan ry, Peräpohjolan Kehitys ry, Oulun Seudun Leader ry, Nouseva Rannikkoseutu ry, Rieska-Leader ry ja Pirtyiset ry. Koillismaa valmistelee toista kalatalousleaderiä yhdessä Kainuun kanssa. Aikaisemmasta poiketen Pyhäjärven kunta tulee kuulumaan Kainuun ja Koillismaan Kalaleaderiin. Perämeren rannikon kalatalousohjelmaa hallinnoi Oulun Seudun Leader ry. Tulevalla ohjelmakaudella keskeisenä tavoitteena on elinkeinokalatalouden osalta meneillään olevan rakennemuutoksen tasaaminen.

7. Läpileikkaavat teemat

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa 2014–2020 on kolme läpileikkaavaa teemaa, innovaatiot, ilmastonmuutos ja ympäristö, jotka ohjaavat myös alueellisten kehittämissuunnitelmien toteutusta. Teemat tulee ottaa huomioon kaikissa toimenpiteissä. Muita läpileikkaavia, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa esille nostettuja kysymyksiä ovat muun muassa kestävä kehitys, alueen tasapainoinen kehitys, nuorten ja naisten huomioon ottaminen ohjelmassa ja sen toteutuksessa sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus. Myös nämä kysymykset ovat tärkeitä Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämisen kannalta.

Pohjois-Pohjanmaalla läpileikkaavia teemoja on tarkennettu kehittämissuunnitelmaan maaseudun keskeisten kehittämistarpeiden pohjalta. Alueellisen maaseutuohjelman läpäiseviksi teemoiksi on valittu (kuva 1):

- yrittäjyys
- ympäristö ja ilmastonmuutos
- elämänlaatu, sosiaalinen ja alueellinen tasa-arvoisuus.

Pohjois-Pohjanmaa on yrittäjyysmaakunta. Tämä tavoite on asetettu maakuntasuunnitelmassa ja –ohjelmassa ja se sisältyy myös Pohjois-Pohjanmaan maaseudun visioon. Yrittäjyydellä on merkittävä rooli maaseutualueiden elinvoimaisuuden säilyttämisessä, sillä yritystoiminnan kautta voidaan luoda työpaikkoja ja palveluja maaseudun asukkaille. Alueellisessa maaseutuohjelmassa on nostettu keskeiseksi päämääräksi maaseudulla toimivien yritysten toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn turvaaminen ja kehittäminen. Tämän tavoitteen mahdollistamiseksi tarvitaan toimia yritysten kannattavuuden lisäämiseen, innovaatioiden kehittämiseen, uuden yritystoiminnan käynnistämiseen sekä elinkeinon uudistumiseen ja monipuolistumiseen kaikilla ohjelman painopistealueilla.

Ympäristö- ja ilmastovaikutusten huomiointi, ympäristönhoito sekä ilmastonmuutokseen varautuminen ja sopeutuminen ovat teemoja, jotka vaikuttavat sekä maaseudun elinkeinotoimintaan että maaseutuympäristön houkuttelevuuteen ja viihtyisyyteen. Luonnon- ja kulttuuriympäristön säilyttämisen ja parantamisen lisäksi alueelliseen ohjelmaan sisältyy useita energiantuotantoon sekä maa- ja metsätalouteen liittyviä tavoitteita, jotka kytkeytyvät tähän läpileikkaavaan teemaan. Strategiatyöskentelyn aikana on todettu alueellisen maaseutuohjelman tavoitteiden tukevan myös Itämeri-strategiaa, sillä esimerkiksi oman lähivesistön tilan parantamiseen liittyvät toimet kytkeytyvät rehevöitymisen vähentämiseen ja kosteikkojen määrän lisäämiseen.

Maaseutuohjelmassa kiinnitetään erityistä huomiota myös maaseudulla asuvien ihmisten elinolojen parantamiseen, kuten maaseutuasumisen esteiden poistamiseen ja maaseudun ihmisten arjen helpottamiseen. Elämänlaatua sekä sosiaalista ja alueellista tasa-arvoisuutta pyritään edistämään ensisijaisesti yrittäjyyden kautta. Yrittäjyys luo työmahdollisuuksia ja parantaa siten asukkaiden toimeentuloa, hyvinvointia ja elinmahdollisuuksia maaseutualueilla. Naisten ja nuorten yrittäjyyden edistämiseen panostetaan aiempien ohjelmakausien tapaan. Ansaintamahdollisuuksien, yhteistyön, yhteisöllisyyden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittämisen kautta maaseutu säilyy parhaiten elinvoimaisena ja vetovoimaisena paikkana.

Alueellisessa maaseutuohjelmassa tuetaan lähtökohtaisesti kestävän kehityksen mukaista toimintaa. Kestävä kehitys ymmärretään laajasti, joten se kattaa yhtäläillä ympäristön säästämisen, resurssien tehokkaan käytön, tuotteiden elinkaariajattelun sekä paikalliskulttuurin huomioimisen. Alueen tasapainoisella kehityksellä halutaan turvata maaseudun asukkaille mahdollisimman tasavertaiset mahdollisuudet asua, elää ja työskennellä maaseudulla. Tasa-arvoisuutta edistetään niin sukupuolten kuin sukupolvienkin välillä tavoitteena mahdollistaa naisten ja nuorten työelämään osallistuminen erilaisia rajoitteita poistamalla sekä säilyttämällä ja kehittämällä eri ikäluokille suunnattuja palveluja maaseutualueilla. Pohjois-Pohjanmaalla yhtenä haasteena alueen tasapainoiselle kehitykselle on väestörakenne; nuoret keskittyvät kaupunkialueille, kun taas maaseudulla väestö vanhenee. Maaseudun ja kaupungin tiivis vuorovaikutus ja yhteistyö eri toimijoiden välillä on keskeistä myös maaseudun menestymisen kannalta.

8. Suunnitelman alueellinen valmistelu

Pohjois-Pohjanmaan alueellista maaseudun kehittämisstrategiaa on valmisteltu monivaiheisena, avoimena ja osallistavana prosessina. Ohjelmakauden valmistelu aloitettiin maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuverkostoyksikön, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän ja Sitran järjestämällä tulevaisuustyöpajalla 21.2.2012. Käytännön vetämisestä vastasi Capful. Työpajaa edelsi ennakkokysely alueen maaseudun voimavaroista ja rajoitteista sekä ulkoisen toimintaympäristön muutostekijöistä. Tulevaisuustyöpajassa käsiteltiin edelleen alueen maaseudun nykyisiä voimavaroja ja rajoitteita sekä pohdittiin toimintaympäristön tulevaisuutta. Tämän pohjalta tehtiin strategisia johtopäätöksiä ja nostettiin esiin tärkeimpiä kehittämisteemoja. Työpajaan osallistui kaikkiaan 45 henkeä.

Hanketoimijoita tiedotettiin strategian valmistelutilanteesta koulutuspäivillä 23.3.2012, missä läsnä oli noin sata osallistujaa. Tilaisuudessa työstettiin eri kehittämisteemoja ryhmätöiden avulla sekä jaettiin palautekysely kuluvaan kautta koskien.

Strategiatyötä jatkettiin yhdeksällä teemakohtaisella keskustelutilaisuudella 2.–15.5.2012, missä pohdittiin ryhmätöiden muodossa Pohjois-Pohjanmaan maaseudun tulevaisuusnäkymää vuonna 2020 ja tulevan ohjelmakauden päämääriä/ tavoitteita sekä konkreettisia toimenpiteitä, miten päämääriin/ tavoitteisiin päästään. Tilaisuudet olivat avoimia, mutta niihin myös kutsuttiin sidosryhmien edustajia. Keskustelutilaisuuksiin osallistui yhteensä 106 henkilöä. Näissä työpajoissa tuotettiin taustamateriaalia eri substanssialan asiantuntijoille, joilta pyydettiin teemakohtaisia kuvauksia nykytilasta ja kehittämistarpeista. Lähes parikymmentä eri alan asiantuntijaa osallistui strategiassa esitettyjen kehittämisteemojen kirjoittamiseen.

Maakunnallisessa valmisteluseminaarissa 6.9.2012 esiteltiin strategialuonnos. Tilaisuudessa oli jaossa strategialuonnoksia, joista palautelaatikoon annettiin muutamia muutosesityksiä. Lisäksi tilaisuudessa annettiin paljon suullisia kommentteja. Tilaisuuteen osallistui noin sata henkilöä.

Strategian luonnosversioita on päivitetty kaikkien luettavaksi ja kommentoitavaksi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen Internet-sivulle. Keskustelutilaisuuksista on tiedotettu avoimesti ja myös kyselylomakkeet ovat olleet ladattavissa Internet-sivujen kautta. Eri tilaisuuksissa on kannustettu ihmisiä antamaan

palautetta ohjelmakauden valmistelusta mm. sähköpostitse. Strategiaa on esitelty mm. MYR:ssä, MYR:n sihteeristössä sekä Pohjois-Pohjanmaan maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaostossa, jossa strategia on hyväksytty 25.9.2012.

Strategian työstämistä on jatkettu maa- ja metsätalousministeriön 13.3.2013 antaman maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 alueellisten kehittämissuunnitelmien laatimisen ohjeistuksen mukaisesti. Strategiaan on tehty joitakin muutoksia ja tarkistuksia mm. maaseudun kehittämisen neuvottelupäivillä 21.–22.3.2013 tulleiden teemakohtaisten kommenttien ja korjausten perusteella. Lisäksi on keskusteltu ohjelmien yhteensovituksista ja läpileikkaavista teemoista toimintaryhmien ja maakunnan liiton edustajien kanssa sekä ELY-keskuksessa. Tämän työn pohjalta on laadittu tarkistettu versio Pohjois-Pohjanmaan alueellisesta maaseudun kehittämisstrategiasta 2014–2020. Alueen toimijoita on tiedotettu tarkistetun version valmistumisesta sähköpostitse, sosiaalisen median kautta sekä hanketoimijoiden tapaamisessa 6.6.2013. Tarkistettu strategia on ollut myös luettavissa ELY-keskuksen Internet-sivuilla kesäkuusta 2013 lähtien.

Alueellista maaseudun kehittämissuunnitelmaa on valmisteltu strategian pohjalta kevään ja kesän 2013 aikana. Suunnitelmaa on työstetty maa- ja metsätalousministeriön ohjeistuksen sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 luonnoksen linjausten mukaisesti Pohjois-Pohjanmaan maaseutualueiden kannalta tärkeitä kehittämistavoitteita painottaen. Suunnitelman luonnosversioon on ollut mahdollista tutustua ELY-keskuksen Internet-sivujen kautta, ja sen valmistumisesta on tiedotettu strategiaprosessissa mukana olleita sähköpostitse heinäkuussa 2013. Alueen toimijoita on myös pyydetty kommentoimaan suunnitelman luonnosversiota.

Elo-syyskuussa 2013 kehittämissuunnitelmaa on täsmennetty rahoitustietojen ja valintakriteerien osalta sekä muokattu saadun palautteen pohjalta. Suunnitelmaa on esitelty mm. Maakunnan yhteistyöryhmässä ja MYR:n sihteeristössä. Ennen ministeriöön lähettämistä asiakirja on hyväksytty Pohjois-Pohjanmaan maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaostossa. Suunnitelman valmistumisesta tiedotetaan ohjelmatyössä mukana olleita ja alueen maaseututoimijoita.